Inteligența artificială în cercetarea românească: o șansă care cere reguli

Dr. Irina Mădălina Giurgescu

Întrebarea nu mai este dacă cercetătorii folosesc inteligența artificială, ci după ce reguli.

ȘANSA

Unde ajută IA în cercetare

Literatura de specialitate

Căutare, sinteză și orientare rapidă într-un domeniu nou

Analiza datelor

Prelucrarea unor volume mari de date, tipare greu de observat

Scriere și traducere

Redactare, corectură, acces la publicarea internațională

Cod și simulări

Scrierea și verificarea programelor de calcul

Pentru un sistem de cercetare cu resurse limitate, câștigul de timp contează enorm.

PROBLEME ȘI PROVOCĂRI

Ce poate merge prost

Integritate

Surse inventate, plagiat, date fabricate

Autorat

Cine răspunde pentru textul generat?

Confidențialitate

Date de cercetare și date personale încărcate în servicii externe

Reproductibilitate

Același prompt, rezultate diferite

Acces inegal

Licențe și putere de calcul costisitoare

Lipsa formării

Puțini știu ce pot și ce nu pot face aceste instrumente

CADRUL LEGISLATIV EUROPEAN

Regulamentul UE privind IA (AI Act)

1 aug. 2024

Intrarea în vigoare a Regulamentului (UE) 2024/1689

2 feb. 2025

Practici interzise și obligația de alfabetizare în IA

2 aug. 2026

Aplicare generală și obligațiile de transparență

2 dec. 2026

Marcarea conținutului generat artificial

dec. 2027

Sistemele cu risc ridicat, după amânarea prin „Omnibus”

Important pentru noi: sistemele dezvoltate exclusiv pentru cercetare științifică sunt exceptate de regulament. Folosirea instrumentelor comerciale în cercetare nu este însă reglementată special.

SITUAȚIA ÎN ROMÂNIA

Strategie avem, lege încă nu

Iulie 2024	Strategia națională în domeniul IA 2024–2027, aprobată prin HG 832/2024
Martie 2025	Un proiect de lege privind IA, înregistrat la Senat
Aug. 2025	Termenul pentru desemnarea autorităților naționale: ANCOM propusă, dar nedesemnată prin lege
2026	Legislația națională de punere în aplicare a AI Act încă lipsește

GHIDURI DE BUNE PRACTICI

Există, dar sunt fragmentate

La nivel european

- Comisia Europeană: ghidurile „vii” privind folosirea responsabilă a IA generative în cercetare
- Versiuni în 2024, 2025 și 2026, actualizate periodic

În România

- Ghiduri și regulamente proprii la SNSPA, UBB, UMFCD, Sapientia, Universitatea din Bacău și altele
- Consorțiul Universitaria propune un cadru comun
- Ministerul a anunțat un ghid pentru educație și cercetare, încă în lucru

Fiecare instituție are propriile reguli. Lipsește un reper comun pentru cercetare.

EXPERIENȚA ALTOR ȚĂRI

Cum procedează alte țări

Italia	Lege națională (132/2025), prima din UE; facilitează folosirea datelor pseudonimizate în cercetare
Germania	Finanțatorul DFG cere declararea modelelor folosite, a scopului și a măsurii
SUA	NIH interzice evaluatorilor folosirea IA generative, pentru confidențialitate
China	Cod de conduită: IA nu poate fi coautor, nici redacta direct cererile de finanțare
Marea Britanie	Fără lege: principii comune adoptate de 24 de universități (Russell Group)

Amândouă. Legea stabilește limitele. Ghidurile spun cum lucrăm în interiorul lor.

POSIBILE SOLUȚII

Cinci direcții de acțiune

1

Ghid național

Un set minim de reguli comune pentru universități și institute

2

Transparență

Declararea folosirii IA în articole, teze și proiecte

3

Formare

Cursuri de alfabetizare în IA pentru cercetători și studenți

4

Infrastructură

Licențe instituționale și instrumente care protejează datele

5

Etică

Comisiile de etică și finanțatorii își actualizează regulile

CINE CE FACE

Responsabilitate împărțită

Cine	Ce face
Parlamentul și Guvernul	Legea de aplicare a AI Act și desemnarea autorităților
Ministerul și finanțatorii	Ghidul național și regulile pentru proiecte
Universitățile și institutele	Politici interne, formare, infrastructură
Cercetătorul	Verifică, declară și răspunde pentru rezultat

Inteligența artificială poate accelera cercetarea românească. Dar răspunderea pentru adevăr rămâne a cercetătorului.

SURSE

Bibliografie selectivă

- Regulamentul (UE) 2024/1689 privind inteligența artificială (AI Act)
- Regulamentul (UE) 2026/1744 („Digital Omnibus on AI”), Jurnalul Oficial al UE, 24 iulie 2026
- Comisia Europeană, ERA Forum, „Living guidelines on the responsible use of generative AI in research”, 2024 (actualizate în 2025 și 2026)
- Hotărârea Guvernului nr. 832/2024 privind Strategia națională în domeniul IA 2024–2027
- Deloitte Legal, „National Implementation of the EU AI Act across Member States”, actualizare iulie 2026
- Legea Italiei nr. 132/2025 privind inteligența artificială
- DFG, declarația Comitetului Executiv privind influența modelelor generative asupra științei și a finanțării, septembrie 2023
- NIH, notificarea NOT-OD-23-149 privind interzicerea IA generative în evaluarea proiectelor, 23 iunie 2023
- Ministerul Științei și Tehnologiei al Chinei, „Guidelines for Responsible Research Conduct (2023)”, decembrie 2023
- Russell Group, „Principles on the use of generative AI tools in education”, iulie 2023
- Ghiduri instituționale: SNSPA (2024), UBB Cluj, UMFCD, Universitatea Sapientia (2026), Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău

Vă mulțumesc!

Întrebări și discuții